17

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE ICTERO ALBO VIRGINUM,

QUAM

Sub

RECTORATU MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMI CELSISSIMIQUE PRINCIPIS AC DOMINI,

DN. LUDOVICI,

DUCIS WIRTEMBERGIÆ AC TECCIÆ,

COMITIS MONTISBELGARDIÆ,

DYNASTÆ IN HEIDENHEIM, &c.

JUSSU

GRATIOSI COLLEGII MEDICI TUBINGENSIS,

PRÆSIDE,

DN. GEORG-BALTHASARE METZGERO, Med. Doct. & PP. Celeberrimo, Domino Patrono, Promotore & Hoſpite maximè colendo,

Pro LICENTIA

LAUREÆ DOCTORALIS PRIVILEGIA

PROMERENDI,

Ad Diem Septembris, ANNI JUBILÆI, 1677.

Publico Examini ſiſtit

JOANN. JACOBUS Kleinknecht/ ULMENSIS.

TUBINGÆ

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30764889

C. D.

PROOEMIUM.

Miſereri digna eſt fœminei ſexus conditio, quod præter tot tantoſque morbos cum viris communes ſuo etiam generi proprios, imò omnem morbum bis patiatur. Et hoc præcipuè ratione uteri; qui uti peculiarem juxta *Helmontium* habet monarchiam, ita & morbos; hunc mulieres inteſtinum ſanitatis hoſtem in ſinu fovent, qui ceu Poetæ Pandora è pyxide ab Epimetheo delecta exitioſam malorum lernam emittit, unde multis & incomprehenſibilibus ferè afflictionibus miſerrimæ premuntur: admiranda etiam corporis pars eſt uterus, cum omnibus aliis per peculiare ſuum blas conſenſum habens, & gravis Democriti calculo calamitas, ſexcentarumque ærumnarum author. Placet ex omnibus in præſenti unicum illum affectum, qui illabatas potiſſimùm caſtæque Deæ adhuc litantes virgines affligere, earundemque amabilem formam in fœditatem crudeliſſimis ſatellitibus ſtipatam transferre ſolet, Icterum ſcil. Virginum Album, ſeu Chlorosin, uti vocant, ſub incudem vocare, ejuſque naturam, quantum quidem licebit, plenius rimari & deſcribere. Faxit Deus, ut omnia benè hîc agantur, & ad fœminei ſexus ſalutem feliciter dirigantur.

Thesis I.

Nominum, quæ τῶν ὄντων νοήματα dicuntur, primò quidem ratio eſſet habenda; quoniam verò ea, quæ ὀνοματο-

μαλολογίαν affectus hujus reſpiciunt, fuſius à pluribus, præprimis *Sennerto l. 4. pr. p. 2. ſ. 3. c. 2. Roder. à Caſtro l. 2. c. 5. Guil. Ballonio l. de fœd. virg. color. Joh. Langio l. 1. ep. 21.* & aliis traduntur, idcircò, nt brevitati ſtudeam, ad ipſam πραγματολογίαν me ſtatim accingo, & præſentis affectus ſequentem *deſcriptionem adorno:*

II. *Eſt color cutis univerſi corporis muliebris, imprimis faciei, p.n. fœdus & ex livido virideſcens, variorum ſymptomatum ſatellitiô ſtipatus, crudos humores, ob viſcerum primæ & ſecundæ coctioni famulantium vitium, præcipuè autem denegatum tributi lunaris ab utero debitum, collectos ſequens.*

III. *Subiectum* Symptomatis hujus *univerſi corporis cutim* arguo, cujus vividus & nativus color in lividum & ex pallido quaſi virideſcentem abit. Cutem autem intelligo non modò, quæ exteriorem corporis habitum tegit & inveſtit, ſed & muſculorum & viſcerum interiorum velamēta ſuſpecta habeo: in partibus enim etiam non conſpicuis, in corporis profundo, ſimiles iis qui in cute conſiſtunt, affectus gigni ratione non caret: neq; enim intima illa corporis adamantis conſtitutionem obtinent, ſed ea quoque iiſdem affectibus obnoxia ſunt, ipſô fatente *Galenô de atra bile c. 5.* cùm æquè facilè eò, quò ad exteriora, ſymptomatis hujus cauſſa deferri ruereque poſſit: ita hepar pallidum *Harveius de generatione animal. exerc. 4[...]* obſervavit. Evidens tamen magis hic coloris à naturali receſſus in facie, delicatularum præſertim & pulchriorum, molliori & laxiori cutis conopœô gaudentium, comparet, ubi ob propriam magisque aptam hujus diſpoſitionem pulchritudinis aliàs notæ magis radiare ſolent, quæ in reliquo corporis habitu non æquè manifeſtæ ſunt, cùm naturaliter ferè palleat. Notanter autem addidi, *corporis muliebris;* ut ut enim idem ſubinde in nobiliori ſexu color p.n. deprehendatur, cachexiam tamen quamcunque veriùs, quàm hunc affectum, dixeris, qui denegatum tributi lunaris debitum ſequitur, & ab hoc adeò dependet, ut hujus vel nullam vel exiguam ap. Veteres mentionem reperiamus, quod ſub menſium ſuppreſſione hunc complexi ſint, autore *Jac. Primeroſio l. 3. de morb. m. c. 4.* Subjectum cauſarum ſunt viſcera coctionibus famulantia, præcipuè vero uterus lunare vectigal non decenter ſolvens.

IV. Cau

IV. Cauſam *proximam crudos humores cuti ſubſtratos* ſubinnui. Talis enim, iterum *Galenô* teſte, è cute reſplendet color, qualis ſub cute latitat humor. Crudi humores hi communiter pituitoſi, ſeroſi aliis, recentioribus acidi audiunt; ſecundum hos enim pituita nil aliud dicit quàm crudum chylum à ſero acido intra vaſa, extra hæc in inteſtinis ab acido p. n. ex fermentatione ſucci pancreatici & bilioſi vitioſa orto coagulatum: nec incongruè fortè tartarum cum Paracelſo dicerere poſſes. Nimirum °°°ſæ, ſulphureæ, & balſamicæ ſanguinis particulæ hîc ſubjugantur, ſeroſæ, acidæ, aut, Veterum verbo, pituitoſæ dominio potiuntur, unde flamma vitalis debilitatur & quaſi obruitur, viſcera infarciuntur, prædominantes pòſt particulæ ſubter cutem effuſæ inibique ſtagnantes hanc pro coloris ſuis varietate & alteratione variè tingunt pinguntque.

V. Ad hos autem humores in ſanguine cumulandos proximè faciunt viſcera primæ & ſecundæ coctioni deſtinata omnia, dum ſŭo non rectè funguntur officio, ſive propriâ culpâ ſ. per errorem externum, locoque boni & alibilis ſucci impurum, multisque ſeroſis, ſylveſtribus ⊖inis & tartareis ſcoriis tinctum chylum & ſanguinem ſubſtituunt. Operoſus imprimis hîc eſt ventriculus, qui debili fermento, vel nimis acido fixo laborat, unde alimenta non ritè fermentantur, ſed ex defectu volatiliſationis in maſſam viſcidam, tenacem, ſæpe acidam, degenerant, unde cruſta inteſtinorum pituitoſa non modo augetur plus debito, viæ meſentericæ obſtruuntur, ſed & id quod infunditur ſanguini, ut debitè aſſimiletur, ineptum eſt; hinc obruuntur activa ſanguinis principia, acidæque particulæ fluorem adeptæ exaltantur, volatiles ſulphureæ & balſamicæ deprimuntur, ſanguis ſpiſſeſcit, obque diminutam fermentationem juſto tardius circulatur, cauſaque ita obſtructionum variarum fit. In inteſtinis ſucci item pancreatici & bilioſi variæ corruptelæ & defectus huic fonti efficaciter aquam ſubminiſtrant: ab his enim cremor ventriculum deſerens omni aciditate ſpoliari, & in ⊖ſum tertium mutari debet; hoc ubi negligitur, acor vitioſus primæ digeſtionis reſiduus ad ſanguinem tanquam peregrinus hoſpes fertur, & exitioſus nimis febres,

tormina, nauſeas poſt ſe trahit, & ſi pergit ad tertiam coctionem, ſequuntur obſtructiones, dolores hypogaſtrici, cachexiæ, hydropes, quia omne acidum extra ventriculum venis inimicum ſecundum *Helmontium l. retenta* inſcripto. nec cor, nec ullum viſcus aliud his erroribus mederi valet; vitium enim, ſecundum tritum, commiſſum in prima coctione, non corrigitur in ſecunda, nedum in tertia. Conſpirat lien, ſi neceſſariam ad defœcationem ſanguini alterationem non imprimit; hepar, pancreas, renes, ſibi debita ſanguinis recrementa decenter non ſegregant & emungunt, unde crudis ſcatens ſordibus ſanguis in omnes partes diſtribuitur, vias inviſcat, corpusque vitioſam diſpoſitionem induit. Omnium tamen maximè & principaliter uterum ſeditionum harum autorem cum *Hippocrate lib.* περὶ παρθενίων crediderim, cujus culpa vitioſa hæc ſanguinis ſentina debito modo & tempore non expurgatur, ſed, ademptâ hâc naturali evacuationis viâ, aliam quærit, & hinc inde ruens ipſa viſcera denique obruit & cutem, intus obſtructiones, extus peregrinos hos colores cum varia aliorum ſymptomatum congerie cudit: menſtruus namque cruor circa vaſa uteri ſtagnans ſigillo vitalis archæi juxta *Helmontium* privatur, vim fermentalem hoſtilesque acerbitates nanciſcitur, quas tanquam peregrinos hoſpites in totam maſſam ſanguineam deinceps tranſmittit, indeque ventriculo aliisque viſceribus vitia talia imprimit.

VI. Juvant remotiores cauſæ, & quidem è *naturalibus* temperamentum fœmineo plerumque generi proprium frigidum & humidum, ſeu pituitoſum dictum, ubi ſulphureæ particulæ in ſanguine ſub ſeroſarum ſunt dominio & jugo. Ætas in primo pubertatis limine conſtituta, quo menſes primùm prorupturi ob inſuetum hactenus fluxum vias nondum ſatis expeditas nec patulas ſtatim portas inveniunt, unde regurgitant, impetum in viſcera partesque alias ſumunt, obſtructioni, corruptioni, & ſexcentis hinc ſymptomatibus variam anſam præbituri. Ex *non-naturalibus* aër juſto frigidior & humidior, pluvioſus, nimis acidus, marinus, nivoſus, cujus fortè gratiâ nonnullis ſecundum *Varandaum* endemius

quaſi

quaſi putatur, cumulando huic ſeri coagulo in corpore aptiſſimus extra & intra admiſſus. Cibus quantitate & qualitate nocivus; vitium hoc ſequioris ſexus quaſi connatum eſt, ut gulæ blandiantur & obſequantur: vel enim plus ingerunt quàm digerunt, aut egerunt, vel peſſimis & mali ſucci cibis delectantur. Obſunt panis azymus, omnia facilè aceſcentia, coagulabilia, craſſiori & aquoſo ſucco prædita, legumina, oleracea, cucumeres, pepones, melones, meſpila, caſtaneæ, carnes viſcidâ humiditate ſcatentes, muriâ conditæ, fumô induratæ, lac & lacticinia apud *Gothofr. Mœbium l. 4. inſtit. p. 2. cap. 1.* triticum crudum, creta, calx, &c. ad quæ nonnunquam pallidioris coloris æmulæ in internecionem rubicundi, quem ruſticum credunt, virgines aut picâ laborantes aliæ ſuâ ſe ſponte invitant, craſſumq; ita & deoppilandis vaſis idoneum ſuccum generant. *Rondeletius* Zingiber nimia ingeſtum quantitate ſuſpectum etiam facit, quod idem de aliorum calidiorum abuſu judicandum videtur: huc trahi etiam poſſunt ſaccharata, mellita omnia, quæ acido, quo gaudent, occulto lædunt. Quà potum, nocent omnia actu frigida, affatim præſertim admiſſa, aqua frigida communis, è nive, glacie, parata; non enim ventriculum & inteſtina & lacteas venas tantum potenter refrigerant, contentaque in his incruſtant & coagulant, ſecundum *Sylvium l. 1. pr. m. c. 17.* ſed & ſanguinis efferveſcentiam & motum impedire norunt; pariter acetum, acida alia vaſorum oſcula contrahunt, ſanguinemque in motu ſiſtunt: nec ſine ratione nonnulli ſpiritum vini damnant; intemperanter enim hauſtus volatili ſuo & oleoſo alkali acidum ventriculi infringit & deſtruit, quo deſtructo, exaltato contra alkali acri, ſitis magis urget, & ſtomachus cum Cerere divortium facit, & Bacchum amat, à quo relictum debile acidum plenius diluitur, abluiturque, ſubque debili coctione cruda omnia & aquoſa relinquuntur. Motus & quies ſuam pariter operam non detrectant, ſi exceſſiva ſint: in illorum cenſu ſunt choreæ poſt paſtum aut aliâs intempeſtivè ſuſceptæ; ſic enim viſcerum robur evertitur, coctio ſubvertitur, crudiſque chylus & ſanguis humoribus facile aceſcentibus ſaginantur. Ad alterum vita ſedentaria perti-

pertinet, quando graviorum pertæſæ laborum puellæ plumulis affixæ, nendo, fila trahendo &c. patentes huic malo fores aperiunt: non enim ventilatur ſatis ſanguis, nec in motu naturali conſervatur: otium juxta *Celſum* corpus hebetat, labor firmat. Idem à ſomno & vigiliis modum excedentibus metuendum. Excreta & retenta, ſi recte ſe non habent, morboſum virus hoc evomere poſſunt, quod vel unica menſium teſtatur obſtructio: eadem patrant conſuetæ ſanguinis imminutiones aliæ, ſemen ſive ova muliebria juſto diutiùs retenta & venenatam in naturam degenerantia. Nec abludit hoc à ſcopo larga nimis horum profuſio, ſanguinem depaſcendo, flammam vitalem debilitando, facultates omnes infirmando &c. Animi tandem pathemata quæ & quanta poſſint in ſanguinem & ſpiritus movendo & concentrando, quotidiana loquitur experientia. Ex amore innumeras hoc malo correptas teſtatur *Panarolus pentecoſt. 3. obſ. 14.* Veneris præſertim deſiderium longaſque inducias fervens juvencularum ſanguis ægre fert, hiſque & gravioribus ſymptomatibus aliis ſæpe numero compenſat: exempla proſtant apud *Joh. Langium l. 1. ep. 21. Guil. Ballonium de virg. morb. Harveium l. 2. exerc. 5. & de partu.* Mœror, terror ſubitaneus &c. ut menſibus peſſulum de facili obdere poſſunt, exemplô Phaëtuſæ & Namyſiæ ex mœrore ob maritorum deſiderium *6. ep. 8. t 55. & 56.* (quod etiam virgini menſtrua patienti, dum humi improviſò proſterneretur, veritæ, ne naturalia detexiſſet, præ pudore accidit apud *Ballonium l. 2. epid.*) quis huic etiam ſymptomati viam ſternere poſſe inficiabitur? Ex *p. n.* viſcerum ſupra accuſatorum dyſcraſia præcipuè frigida, viarum ſeu vaſorum præprimis uteri p. n. anguſtia ſive nativô vitiô facta, vel aſcititia ab humorum copia & infarctu nata; tumores omnis generis, unde vel generantur vel reſtagnant, aut ne effluant, humores impediuntur, plethora ſeu copia ſanguinis p. n. quâ viſcera inebriantur, frigiditas, lentor viſciditas, verbô, cacochymia pituitoſa, quâ viæ inviſcantur, obſtruuntur, merito ſuo malè audiunt. Affectus hypochondriacus, ſcorbutus, quartana, non raro etiam præludere ſolent, cacochymiam & materiam obſtructionum jam impendentium offerentia.

VII. Cir-

VII. Circa *Signa diagnoſtica* non adeo laborandum videtur; prodeunt enim tanquam ex equo Trojano tantum non omnium morborum & ſymptomatum genera, malumque produnt: imprimis in genis, labiis, & tota facie, imò corpore univerſo, priſtinæ formæ gratia perit, pallidô viridescente colore in locum ſuccedente, ob ſulphureas ſanguinis particulas ab acidis ϖatas. Adſociat tumor ſe præcipuè palpebrarum œdematoſus & inflatio, à crudis ſtagnantibus humoribus; non raro etiam pedes præprimis circa malleolos intumeſcunt, eâdem ſanguinis colluvie vel ſponte ſua ſub facili partis conſenſu huc declinante & ſtagnante noctu præſertim, ubi natura non tam in humorum diſſipatione quam coctione & ſequeſtratione occupatur. Laſſitudo ſuccedit totius corporis, viriumque languor; torpeſcit enim ipſe ſanguis ſub crudis humoribus, moleſtaque membra ſtrcinâ premuntur. Cor ipſum, ſtagnante inibi effœtô cruore, palpitare, vel ad levem corporis motum, præſertim ſi acclivia conſcendenda ſunt, ad tempora arteriæ pulſare incipiunt, caput dolere, mens triſtari, reſpiratio difficilis fit, cibi faſtidium, dolor ventriculi gravativus, hypochondriorum tenſio, nonnunquam atrophia totius, & neſcio quæ non ſymptomatum ſequantur; horum enim ferè omnium compendium hîc quoddam videre eſt, de quibus legi *Hippocrates de virg. morb.* meretur; potiſſimum verò fluxus lunaris abolitio vel imminutio deprehenditur, unde quocunque nocivus humor ab utero retro pulſus divertit, ceu hoſpes ingratus hoſpitii jura violat, & vel ægrè vel malâ gratiâ valedicit. Urina tenuis & aquoſa plerumque profluit, ſanguinis, cujus ex undis venit, diſpoſitionis index. De cauſis harumque ſubjectis Medicum ſigna cujuslibet propria, ægrè relatio nec non prudens στοχασμὸς erudire poſſunt.

VIII. Quà *prognoſin*; malum quidem in ſe ſatis difficile eſt, & ferè chronicum, degeneratque non raro, ſi altæ ipſi radices permittantur, in phthiſin, aſthma, & pectoralia vitia alia per materiæ μετάστασιν, hydropi ſuccedenti & aliis graviſſimis morbis ſæpe etiam feneſtras aperit, per pertinaces obſtructiones & depravatam nutritionem: phthiſi Excell. D.

VVedelius pleraſque, hydrope *Varandæus de morb. mul.* mori obſervarunt: optimè ſi res ceciderit, ſterileſcunt, ex mali diuturnitate, aut prolem parùm vitalem concipiunt: principiis tamen ſi obſtes, eductâ cacochymiâ, reſeratis obſtructionibus, correctis coctionibus, ſanguinis motu reſtitutô, non infrequenter in herba facile ſuffocatur, flammaque vitalis reviviſcit.

IX. Circa *curationem* tria aliàs *indicantia* occurrunt, quæ Medicum quaſi manu ducunt, quidque factu opus ſit, monent; curatorium, præſervatorium & vitale. *Curatorium* & quidem propriè ita dictum hîc locum non habet, cùm ſymptoma qualitatis mutatæ præſens affectus ſit, quod nihil indicat; ſed *præſervatorium* cauſam mali externam removendam & ſanguinis dyſcraſiam & cruditatem corrigendam, viſcerum præſertim uteri obſtructiones amoliendas, lunaremque fluxam revocandum monſtrans: & *vitale*, quod virium & ventriculi præprimis, qui ſecundum *Helmontium* uteri claves, imò totius corporis regimen gerit, rationem habere jubet. In genere tamen noto, feſtinandum hîc lentè eſſe; duci enim amat natura, non pelli, pluſque blandis quàm vehementibus medicamentis proficitur. Unde graviſſimè errant, qui durioribus ſtatim cuneis durum hunc nodum diſſecandum putant, adeoque fortiſſimis hiſque ſæpè repetitis purgationibus aut V. ſectionibus abſolvendum punctum omne volunt, nullis digeſtivis, reſolutivis, aperitivis, appropriatis &c. præmiſſis; ſed ſuperandum paulatim malum hoc eſt, armis ex triplici conſueta pharetra, diætetica, chirurgica & pharmaceutica, petitis.

X. Vix autem commodius ſanguinis redintegrationem reſtituere poſſumus, quàm rectâ *diætâ*, ſeu *6. rer. n. n.* uſu, cujus erroribus utplurimum ſcaturigo hujus & fomentum debetur. Aër quæratur moderate calidus & ſiccus exccedentes ſanguinis cruditates conſumens, unde *Varandæus* certiſſimâ ſe experientiâ compertum habere ſcribit, in ægris talibus curandis plus profici æſtatis tempore per unam aut alteram ſeptimanam, quàm aliis temporibus per plures menſes, multaſque earum adventante æſtate ſatis commodè degere, quæ aliis

aliis tempeſtatibus graviter conflictantur; imò nonnullas, quæ loca frigidiora & humidiora incolunt, vix perſanari poſſe, niſi ſolô ſoleque mutatis. In cibis & potu non tàm appetitui indulgeant quàm valetudini, præprimis autem exulare jubeant, quæ ſymbolicas cum peccantibus humoribus qualitates habent, qualium partem *theſ. ſup.* recenſui. Panis ſit bene fermentatus ſem. aniſ. cumin. conditus, carnes vitulinæ, agninæ, gallinac. & delicatiores aliæ, cum petroſel. fœnic. apio, cappar. coctæ, ova ſorbilia, piſces ſaxatiles, fructus ſiccati, turiones lupulorum, aſparagi, commendantur. Potus ſit cereviſia ex hordeo & lupulo confecta bene defecata, vel ſimplex vel cum herbis aperientibus & uterinis medicata, vinum Necarinum, abſynthites, ſalviatum, aut medicata alia; quæ aquis delectantur, decocto cinamomi, coriandri, hord. cum rad. cichor. & cinam. ſaſſafr. uti poſſunt: motus limites ſuos non egrediatur, ut flammam vitalem ventilet, fuliginibusque diſcuſſis ſuſcitet, potiſſimum verò ante & poſt medicamentorum martialium aſſumptionem corpus moveri convenit. Modus etiam in vigiliis & ſomno ſit, cùm huic præſertim addictiſſimæ ſint ob vaporum crudorum copiam, nec protractior matutinis horis diutius indulgeatur, niſi fortè inſomnem ægra noctem duxerit. Evacuationes ordinariæ debitè promoveantur; virgines & viduæ juniores, ſi licet, nubant, ſi enim conceperint, ſanæ evadent ipſo *Coôſponſore l. de virg. morb.* tutiuſque ad hoc auxilium quàm ad chalybem, cauteria, aut ſimilia, quæ corpus ſauciant, abſque eo quod morbus evaneſcat, confugiunt, judice *Panarolo pentecoſt. 3. obſ. 14.* cui calculum ſuum addit *Joh. Langius l. 1. ep. 21.* Denique animi paſſiones moderandæ; iracundia tamen aliquando prodeſſe ſolet ſecundum *Varandæum l. c.* quod flammam vitalem excitet, & ſegniorem ſanguinis motum corrigat; ex amore laborantibus melius erit legere Ovidium de remed. amor. quàm Galenum, *Panarolo* iterum *arbitrô l. c.*

XI. Ex *Chirurgica* pharetra omnium primò offert ſe V. ſectio, de qua, an conveniat hîc loci, lis inter Autores magna gliſcit. Ne rationibus utriuſque partis recenſendis immorer longius, vel binis, quod ſentio, ediſſeram. Cum frigidus affectus hic ſit, cacochymiam potius quàm plethoram ſe-

 qua-

quatur, nec niſi ſolutis prius obſtructionibus ad menſes movendos comodè V. Sectio inſtituatur, utiq; promiſcue huic & tutò locus in omnibus, & omni tempore dari non poteſt, terrereque meritò, ne ſequatur, Medicum triſtia ab aliis viſa veſtigia debent. Ex ore celebratiſſimi *Mœbii* p.m. *Excell Dn. D. Præſes* refert: nobilem virginem aliquandò hâc diſcoloratione laborantem, copioſo, empirici cujuſdam ſuaſu, è brachio ſanguine eductô, inter graviſſima ſymptomata alia tantam totius corporis refrigerationem ſenſiſſe, ut ſub ardente etiam Syriô frigori reſiſtere non valuerit. Ipſe in aliâ obſervavi poſt crebriorem ſanguinis extractionem, ne guttulam ferè amplius ſanguinis effluxiſſe, ſed materiam merè aquoſam, pituitoſam, albicantem, quàm paulò pòſt vitæ etiam finis ſecutus fuit. Non ergò temerè V. ſecanda, niſi omnibus prius tentatis & exploratis bene. Locum tamen habere poſſe in principio crediderim, ubi ob copiam etiam aliquam, non ſolam cacochymiam, reſtagnat, aut etiam in fine ſanguinis correctione jam facta, obſtructionibusque viarum expeditis; ita enim menſibus appropinquantibus manum auxiliatricem porrigimus; ut ut nec hunc in ſcopum abſolutè neceſſariam V.S. dixerim, menſtruusque non raró fluxus per menagoga felicius promovetur, quæ deobſtruendi ſimul vi & ſanguinis intemperiem corrigendi pollent. V. ſectionem interdum etiam vaſorum anguſtia tolerat, ſed parcâ ubique quantitate. An in ſcarificationibus aut cucurbitulis magna ſpes, quam facere video nonnullos, poſita ſit, æquè dubito, niſi fortè ad reliquiarnm ſubcutanearum in fine evacuationem adhibere velis, unde partibus etiam tabefactis ſolatio eſſe poſſunt. Frictiones corporis decenter factæ motum etiam ſanguinis excitare & juvare norunt. *Varandæus l. 1. de morb. mul. c. 2.* nihil conſtantius, ubi ſanguinem vix mittere licuit, ad exhauriendam cocochymiam & menſes ſollicitandos obſervavit, quàm cauterii in utroque crure aduſtionem.

XII. Omnibus tamen palmam præripere videntur, quæ ex *pharmaceutico* armamentario petuntur præſidia, ſanguinis acidi & coagulati correctioni, viſcerum viarumque

reſe-

reſerationi & corroborationi profutura, & hæc quidem digerentia, incidentia, aperientia, communiter dicta, quæ ⊖ia acida ſylveſtria in maſſa ſanguinea prædominantia corrigunt, abſorbent & ⚘ant, indeque oriundas obſtructiones expediunt; placentque imprimis hîc ⊖ia alkalica tum fixa, tum volatilia: v. gr. ⊖ ārtemiſ. cichor. cent. min. abſynth. frax. tamariſc. ✳ ſuccin. vol. cochl. & fecul. ari, bryon. ♎ aperitiv. Penoti, ♎ ✳ci, elix. itidem propr. cum elix. uterin. Crollii miſtum, vel ♎u ✳ci. Præcipuè verò hîc extolluntur ♂lia & tartarea; amicus enim juxta *Rollfincc. diſſert. chem. 6. cap. 3.* ♀i ♂, magnum utero ſolatium promittit, eundem viſcoſo humore refertum expurgat, ad febres albas ex menſtruorum retentione viſcerumque obſtructione obortas exſtinguendas, divinum planè remedium & ſingulare ſpecificum. Sunt verò inter præparata ♂lia, croc. ♂ aperitiv. de quo not. quod non nimis acidis ſit præparandus, alias peregrino acido jam ſaturatus, ⊖ ia ſylveſtria in ſanguine intacta relinquet: *Dn. D. Michaelis* crocum hunc paravit cum ⊟ herbar. aperientium, de quo quid ſtatuendum vid. *Colleg. Chemic. MSS. Excellentiſſ. D. Ettmülleri.* laudatur etiam magiſt. ♂ aperititiv. *Mynſ.* limatura & ſacchar. ♂ claves menſium diuntur; tincturæ ♂les; tinct. ♂ tartariſata, c. ſucc. cichor. &c. vinum chalybeatum *Senn. Mynſ. Riverius* pulvere cachect. Q. innumeras ſe mulieres tum virgines tum viduas curaſſe ſcribit *cent. 4. obſerv. 93.* tartar. vitriolatus & chalybeatus, cremor tartari. it. tinctura ♁ ſicca ſeu flor. ♁ rubr. c. ✳ ♎ati, tinct. ♁ tartariſata, non inter ultima ſtare debent: ex quibus pro lubitu formulæ fieri poſſunt. Si pulvis arrideat ℞. cremor. tartar. croc. ♂ aper. ā ℥j. ⊖ artemiſ. cichor. frax. ✳ ā ℨß. fecul. bryon. ℨj. M. pro aliquot vicibus. *Poterius* unicô remediô citra moleſtiam tartarum concretum diſſolvere, deobſtruere, & humores pravos in bonos commutare novit, *cent. 1. obſerv. 30.* Qui Galenica magis amant, vina præcipuè medicata ex rad. aperient. H. artemiſ. mercur. major. ſalv. puleg. fol. ſabin. matricar. calaminth. flor. hyperic. cheir. conficere poſſunt; inſtillando ſingulis doſ. gtt. aliquot ♎ ✳ci. vinô enim commodiſſimè ſeu plauſtro convenienti dantur hæc medicamenta, eſtque

vinum ſecundum *Helmontium* nuncius, qui vias novit itineri accinctus, charus intimis & admiſſus ad penitralia. His digeſtivis per dies aliquot uſurpatis ſubinde & per vices præparatos humores per alvum evacuantia interponi debent; optima hîc judicantur phlegmagoga dicta, ob ſanguinis pituitoſitatem, & ratione formulæ vina iterum medicata ex data ratione præ aliis eliguntur: it. pulveres & ſpec. jalapp. c. 🝆 ſabin, pulv. laxat. vegetab. *Rollfincc.* additis tartareis, ⊖nis, & 🝆is. extr. panchymag. Crolli. pilul. tartareæ Q. aloëtic. marocoſtin. c. caſtor. & ♂ reformat. & ſimilia conveniunt, quæ mitiora interdum etiam in principio non inutiliter præmittuntur, præſentibus indicantibus, materiæ conditione aut ſtabulo in primis viis id ſuadentibus; his neglectis fortioribusque incidentibus intempeſtivè menſium provocationi dum ſtuduêre duo Medici apud *Rondeletium*, alter mulierem, puellam alter in paralyſin conjecit. Diſpoſitio ægræ nonnunquam ad vomitum faciendum invitat, vel mitiori in initio, oxymelite diluto c. aq. tepidâ, 🝆 oliv. amygd. d. juſculis pinguib. pòſt, ſi opus, fortioribus; ⊖ vitrioli, ☿ vit. tartar. emetic. laudat *Roder. à Fonſeca lib. 1. conſult. med. 6.* extr. diaſar. Fernelii ad ʒß. egregium vomitoriorum experimentum *Ballonius l. c.* ſuppeditat in puella integrum ſexennium malo hoc laborante, quæ omnibus aliis nec quicquam juvantibus ſolo vomitu ſpontaneo ad ſe & priſtinam formæ gratiam rediit, ſentinâ humorum variegatorum maximâ ejectâ: ita *Excell. D. Wedelius* menſes vomitorio exhibito eodem fluxiſſe die expertus. eſt. Iisdem medicamentis viæ etiam ab humorum infarctu obſtructæ ſucceſſive liberantur; ipſique utero & menſibus conſulitur, laudemque inter alia præcipuè tinct. ♂ aperitiva, acidulæ naturales & artificiales merentur. *Z. Luſitanus pr. med. adm. l. 3. obſ. XI.* omnibus aliis fruſtrà adhibitis, laudat ſyrupum ſingularem ex ſero & chalybe, præſertim in debilibus, qnod poſt aſſumptionem hujus motus, qualis poſt aliorum martialium uſum requiritur, neceſſarius non ſit: utile tamen eſt ſub finem ſuperaddere ſudorifera & diuretica ex *Fr. de le Boe. Sylvii l. 3. pr. m. c. 3.* De vol. præprimis abundantia, ita enim

pene-

penetrabit facilius medicamenti vis, ad extremos vaſorum viarumque ſinus. ♁ diaphor. Bezoard. ♃ale, ♂le, fl. ♁ r.c. ✳co ♎ati: vel ℞. bez. ♃, ♂, ā ℈j magiſt. perlar. CC. ā gr. vj. Cinab. nativ. Hung. ☉ar. fecul. bryon. ā ℈ß. M. pro 4. doſ. Diureticorum vices ex jam enumeratis pleraque ſubire poſſunt. Menſium fluxus ſi contra votum nihilominꝰ immorigerus fuerit, emenagoga ſeu menſes moventia deſiderat, qualium ſelectam copiam videre licet apud *Dn. D. de Berniz. annexo tractatu Ephemerid. Germ. ad annum 6. & 7.* inter alia verò laudantur arcanum duplicatum *Mynſichti* in ▽a artemiſ. ſeu meliſſæ datum, quod *Dn. D. Michaelis* ſibi probatiſſimum habuit ſummitat. marrub. in vino alb. per ρ infuſæ ac ʒß epotæ pro arcano habetur; generoſæ ſunt pilulæ de myrrh. croc. aloë. ſabin. &c. paratæ. Prælaudatus *D. Mœbius* præmiſſis præmittendis ſolo caryophyllorum 🝆 virginem ſuperius dictam reſtituit in brodio carn. cum rad. petroſel. coctæ. Externè induſiũ flore muliebri rècenti adhuc tinctum, probatiſſimum habetur; fermentum enim ſanguinis mumiale interius uteri fermentum per ſymbolum excitare creditur. Præter hæc balnea & fotus ſe commendant ex plantis emollientibus & uterinis, horum autem ante ingreſſum commodè aſſumitur Elix. propr. ad menſes Michaelis. uterinum Crollii. vel 🝆 ſuccin. c. 🝆 cinam. miſtum. balnea excipere ſuffimenta poſſunt ex pomo colocynth. c. ⊖ ✳ & tartaro prunis injecto, & per inſtrumentum Glauberianum in uterum ductum, vel lixiv. ex ſcoriis ♔ ♁ ♂alis. Facit huc quoque experimentum *Salæ* ſub ſuis cautelis applicatum, qui helleborum nigr. ſerico nodulo exceptum in forma peſſi applicat. Si ſymptomatum nonnullorum ratio etiam aliqua habenda erit, quid factu opus ſit, ſingulorum natura monſtrabit.

TANTUM.